

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

פרשת ויקהל-פקודי
פרשת החודש
כ"ח אדר תשפ"א

פרשת ויקהל

א. השבת והמשכן

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם:
ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתוך לה' כל העשה בו מלאכה יומת:
לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת: (לה, א-ג)

שואל האלשיך (לה, א), כמה שאלות ובתוכם:

(ג) כי הלא בצוות משה על מעשה המשכן לא הוזכר לו ה' מצות שבת להזהיר כל ידחו שבת על מעשה המשכן.

[...] אמנם הן אמת חכמים ז"ל (ש"ר פ' מ"ט) יגידו כי **מעשה המשכן הוא תיקון עון מעשה העגל** כי בו נטמאו ותפגם נפשם וחזרה וזהמת נחש לאיתנה הראשון והוכר אחר אשר נטהרו ופסקה וזהמתם במעמד הר סיני הגדול והקדוש ונסתלקה שכניה מעל הארץ כי חטאו חטאה גדולה.

[...] כלל הדברים כי כל חפץ ה' בנדבת המשכן היה לתקן את אשר עותו בעגל לשוב ע"י כך עד ה' אלהיהם ולדבקה בו.

[...] ועל השלישית שלא יתערב איזה לכלוך עון במעשה התיקון אמר אלה הדברים וכו' ששת ימים וכו' והוא בל יחללו שבת במעשה המשכן באחת מארבעים מלאכות אשר היה כולם במשכן ושמא תאמרו הלא ק"ו הדברים אם פקוח נפש וכיוצא בו על ספק שמא ע"י כך יעבוד את ה' ויתקרב אליו נדחה שבת וגם ברית מילה אינה רק מצוה אחת הגורמת התקרבות בצד מה אליו ית' דוחה שבת משכן שכביכול את הקב"ה אנו לוקחים שידור בינינו עאכ"ו שידחה שבת מפניו ע"כ אמר אלה הדברים וכו' לו' הביטו וראו כי אין ראוי לחלל שבת על מלאכת המשכן כי הלא המשכן וכל כליו **בהעשותם אין בהם קדושה** עד ויקם המשכן על מכונו ותשרה עליו שכניה נמצא שאין מעשה המשכן רק **הכנה** אל דבר שאחר העשותו יהא קדש אמנם השבת אין צ"ל שהוא **עצמו קדש** כ"א שגם יריק וישפיע בנו קדש היא נפש יתירה הנשפעת בנו מאתו.

ועוד שנית שקדושת שבת קדומה כמאמרו ית' אל משה חמדה גנווה יש לי בבית גנוי שבת שמה וזה מאמר הכותב אלה הדברים שהם של מלאכת המשכן הם דברים אשר צוה ה' לעשות אותם כי עדיין לא נעשו ואתם מתעתדים לעשותם נמצא שאינם רק הכנה אל דבר שעתידיה קדושה לחול בו ע"כ ו' ימים וכו' כי הלא השבת א"צ לו' שהוא קדש אלא שגם ממנו ביום ה' יהיה לכם קדש היא נפש יתירה שתהיה לכם מצדו ועוד כי הלא קדושתו קדומה מטרם ינתן לכם כי היא שבת שבתוך לה' חמדה שהיתה גנווה אצלו ית' וא"כ איפה איך תדחה מה שזולת היותו קדוש מריק בכס קדושה וגם **קדושתו קדומה** מפני מה שעדיין אין לו קדושה רק הכנה אל מה שיחול בו קדושה אחר העשותו אך ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת כי כל איש ישראל קדוש יאמר לו כי קדש ישראל לה'.

ומובא במדרש (מכת"ו הגניזה):

רבי יהודה אומר, והלא בעבודת המשכן הכתוב מדבר, ומה עניין שבת אצל משכן? אלא מושליו אותו משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו נאמן על כל נכסיו, וציווה אותו המלך ואמר לו: עשה לי ארמון, ועשה לי בה כך וכך עליות והתקני לי בה כך וכך כלים, וזרזו עליו ושמח בו שמחה גדולה, נכנסה המלכה לפניו, אמרה לו: אדוני המלך! וחשיבות שלי אין אתה מזכיר?! מיד נפנה לה ועשה לה **חשיבות לעצמה**.

כך הוא הנמשל: כיוון שציווה הקדוש ברוך הוא את משה על עשיית משכן, אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם! בראת אותי מששת ימי בראשית וקידשת אותי, עכשיו משה מזהיר את ישראל על עסקי משכן, **ושמי אין אתה מזכיר**, שמא מרוב חיבתן של ישראל בעשיית משכן יחללו אותי, מיד נפנה לה הקדוש ברוך הוא ואמר למשה: כתוב פרשה **לשבת בתוך מלאכת המשכן**, שאין בניינו דוחה **לא את השבת ולא את יום טוב**.

וכותב המשך **חכמה** (תחילת ויקהל):

גנה בפרשת תשא נאמר שבת אחר מלאכת המשכן ובפרשה זו נאמרה להיפוך מלאכת המשכן אחר שבת וכבר עמד ע"ז בספר חסידים סימן תקס"ח. ויתכן, הדנה מלאכת המשכן אינו דומה למכשירי עבודה דלא דחו שבת משום דמכשירין אפשר לעשותן מערב שבת, משא"כ המשכן אי אפשר להיות בלא שבת, לכן הו' אימנא דדחי שבת.

ויתכן, דבעבודה הותרה שבת משום דמשכן הלא שורה הכבוד והשכינה מצויה שם, והשבת עוות לבאי עולם שהשי"ת ברא העולם וחיידשו מהאפס המוחלט והעבודה מורה על השגחת

השי"ת **בפרטיות ומקיימו בכל עת ורגע** ברצונו יתברך, וכל העולם הוא מתהווה ומתחדש בכל עת ורגע מרצונו יתברך, כאמור לעושה אורים גדולים אשר מזה למדו בתפלה המחודש בכל יום תמיד מעשי בראשית, ושם מעון השי"ת וכמו שאמר שלמה בנה בניתי בית זבול לך, לכן אף מכשירים כמו קליית העומר וחבטתו ואפיית שתי הלחם [למ"ד דנפסל בלינה ותנור מקדש] דוחין שבת, אבל **בנין המשכן והמקדש לא דחי שבת**, דכ"ו דלא נבנה המקדש **אין השכינה שורה בישראל**, ובאמצעיות משכן ומקדש השכינה שורה בישראל, וכ"ו שאין שכינה שרויה הלא לא נדחה שבת, אבל קודם שעשו בני ישראל העגל הלא היה התנאי בכ"מ אשר אוכיר את שמי אבוא אליך וברכתך, והשכינה היתה שורה בישראל שלא באמצעיות המשכן, רק הוא היה מקום מיוחד לעבודה ולהשראת השכינה, אבל לא באופן שעל ידו יזכו לראות בכבוד השי"ת, כי בני ישראל **בעצמם** הם היו המעון להשי"ת והיכל ד' המה, אז היה בנין המשכן כאחד מפרטי צורך העבודה אחרי בנין המשכן אחר העגל, שכיון שהשראת השכינה וכבוד השי"ת חופף על בנין קודם בנין המשכן, א"כ תו עבודה וכל צרכיה אף בנין המשכן דחי שבת, לכן נאמר משכן קודם לשבת, אבל אחר שחטאו בעגל הלא לא היו ראויים לכבוד השי"ת **רק באמצעיות המשכן**, א"כ לא נדחית שבת בבנין המשכן, לכן נאמר שבת קודם, וכמו שפירש"י הקדים להם נגוי שבת למשכן לאמר שאינו דוחה שבת. אמנם רש"י בתשא יליף מאך את שבתותי תשמרו דאין בנין בהמ"ק דוחה שבת יעו"ש, אולם בסוף יומא יליף מאך את שבתותי תשמרו למעט פקוח נפש דדוחה שבת יעו"ש. ודו"ק בכ"ו. וכבר ביארתי דאם יעשו מלאכה בבנין המשכן בשבת לא יתחייבו מיתה בידי אדם, ועוד דאיתא במדרש פרשה ויקרא פ"א דכ"ו שלא נאמרה מאהל מועד לא נענשו ישראל עליה. יעו"ש ודו"ק.

ולהסביר יותר ענין המנוחה, נביא דברי **הלקוטי תורה** (בהר מב, ד):
והנה מעתה יובן ג"כ ענין שתי שבתות כהלכתן. כי הנה השבת הוא עליית העולמות והעלייה היינו ג"כ בחי' ביטול, וכמו ענין עלייה דלע"ל שהוא ג"כ בחי' ביטול הנ"ל. והענין כי הנה פי' וישבת ביום השביעי הוא עד"מ מאדם שעשה איוה מלאכה כמו שכותב איזה שכל, הנה צריך **שכלו לירד עד שיתלבש בהמדות והמחשבה**, ואח"כ יורדים כולם ומתלבשים בכח המעשה. ואחר שנח ממלאכתו חוזרים כל הכחות ומתעללי' ונכללים **בכח השכל ובעצמות הנפש** כו'. וכך עד"מ ששת ימים עשה ה', היינו ירידת החכמה והמדות ע"י כמה צמצומים להתלבש בעשרה מאמרות כו', ולכן נו' הכל שם אלקים במעשה בראשית שהוא בחי' צמצומים כו', ובשבת כתיב ויכל אלקים היינו שכלו ופסקו הצמצומים ועולה ונכלל בשם הוי' שהוא בחי' סכ"ע.

ב. משכן אחר הוקם עמו

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן: (לה, כא)

מסביר רש"י:

המשכן משכן. **שני פעמים**, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל.

וכך מובא במדרש **אגדה** (הוא חיבור מדרשי על חמישה חומשי תורה שהתפרסם לראשונה על ידי שלמה בובר בשנת תרנ"ד (1894) על סמך כתב יד נדיר שמצא בארם צובה (חלב) ונרכש על ידו):

אלה פקודי המשכן משכן העדות. ולמה אמר משכן שני פעמים, לפי שנתבא משה רבינו ע"ה שיחרב בית ראשון ובית שני, ואמר **אחריו העדות**, להורות על בית שלישי **שלא יחרב**, ולא ינתץ לעולם, לפי הוא בנין מלך מלכי המלכים הקב"ה, מה הוא קיים, אף בנינו קיים, אבל בית ראשון ובית שני שהוא בניין אדם, ולפי שהאדם אינו קיים, אף בנינו אינו קיים.

ועוד אפשר לפרש שיש רמז למשכן שני.

ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אתו ויקדש אתו ואת כל כליו ואת המזבח ואת כל כליו וימשחם ויקדש אתם: (במדבר ז, א)

